

Universitaire lerarenopleidingen (ulo's)

Samenvatting en conclusies	3
De universitaire lerarenopleidingen (ulo's)	5
Inschrijvingen aan de ULO's	7
Ontwikkelingen binnen de universitaire lerarenopleidingen	8
Onderwijskwaliteit: accreditaties	10
Onderwijskwaliteit: conclusies van NVAO en inspectie	11
Tevredenheid: studie aanraden?	12
Tevredenheid over docenten	13
Tevredenheid: over praktijkaspecten	14
Tevredenheid: over de basis voor start en ontwikkeling	15
Tevredenheid: over de voorbereiding op de beroepspraktijk	16
Starten met de studie	17
Tijdens de studie	20
Tijdens de studie: uitval studenten	22
Studiesucces: rendement	24
Studiesucces: aantal diploma's	25
Na de studie	27

Deze factsheet geeft informatie over de twee belangrijkste universitaire lerarenopleidingen (ulo's) in het bekostigde onderwijs: ten eerste de master van 120 EC die kan worden gevolgd na de vakbachelor en ten tweede de masteropleiding van 60 EC die is bedoeld voor studenten die na hun vakmaster verder willen studeren om leraar te worden. Wanneer het nodig is om onderscheid te maken spreken we over de een- of de tweejarige opleiding. We gebruiken de term ulo ook voor de technische universitaire lerarenopleidingen.

De universitaire lerarenopleidingen leiden tot een eerstegraads bevoegdheid. Gediplomeerden van deze opleiding zijn bevoegd voor het voortgezet onderwijs voor het vak dat ze gevolgd hebben. Met een eerstegraads bevoegdheid mag een docent lesgeven aan:

- alle klassen van havo en vwo;
- het vmbo;
- beroepsonderwijs en volwasseneducatie;

- het praktijkonderwijs.

Zie voor meer informatie:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/vraag-en-antwoord/welke-onderwijsbevoegdheden-zijn-er>

De universiteiten bieden naast de ulo's ook andere opleidingstrajecten aan voor studenten die leraar willen worden, zoals Eerst de Klas en de educatieve minor. We bespreken deze varianten apart bij 'Ontwikkelingen binnen de universitaire lerarenopleidingen'.

Samenvatting en conclusies

De 140 één- en tweejarige universitaire lerarenopleidingen worden in deeltijd en/of in voltijd aangeboden, samen 273 opleidingsvarianten. Iets meer dan de helft daarvan is voltijdvariant. De meeste opleidingen zijn gericht op maatschappijvakken en talen, er zijn minder opleidingen in het domein van de exacte vakken. Aan de ulo's staan ongeveer 1.850 studenten ingeschreven, waarvan een vijfde als deeltijdstudenten. Het aantal ingeschreven studenten is in de afgelopen vijf jaar vrijwel gelijk gebleven. Als we het aantal opleidingen vergelijken met het aantal inschrijvingen dan wordt duidelijk dat er veel kleine opleidingen zijn. In de praktijk volgen studenten uit verwante schoolvakken daarom vaak gezamenlijk onderwijs. De formele indeling van opleidingen gaat in de toekomst veranderen, de lerarenopleidingen worden geclusterd in drie nieuwe opleidingen: talen, zaakvakken en exact.

Onderwijskwaliteit

De NVAO stelde half maart 2017 vast dat de kwaliteit van de universitaire lerarenopleidingen voldoende is. De visitatiepanels zijn tevreden over de eindkwalificaties van de opleidingen, de curricula, de samenwerking met andere opleidingen en scholen en het toetsbeleid. Aandachtspunten zijn de visie op leraarschap, het vergroten van de instroom, de kwaliteit van de vakdidactiek en vakdidacticus en de kwaliteit van de eindwerken. Bij dit laatste punt speelt mee dat de opleiding een onderzoekscomponent moet bevatten die vergelijkbaar is met die van andere (universitaire) masteropleidingen, terwijl de opleiding in eerste instantie bedoeld is voor studenten die het beroep van leraar willen leren. Dit knelt vooral bij de eenjarige ulo, die wordt gevolgd door studenten die eerder een vakmaster hebben behaald. Alle universiteiten die nu een eenjarige ulo aanbieden, streven er daarom naar om op termijn (ook) een tweejarige educatieve masteropleiding aan te bieden en daar de hoofdroute van te maken.

Tevredenheid

De spanning tussen beroepsvoorbereiding en masterniveau kan een (deel)verklaring zijn voor het feit dat slechts iets meer dan de helft van de studenten de opleiding aan anderen zou aanraden. De ulo-studenten zijn daarmee minder tevreden dan studenten die een andere master volgen in het wetenschappelijk onderwijs. Uit onderzoek van de inspectie blijkt dat het percentage afgestudeerden van ulo's dat de opleiding zou aanraden hoger is: bijna 60 procent.

De tevredenheid van studenten over de praktijkgerichtheid van de opleiding is in de afgelopen jaren gestegen. In 2016 is bijna driekwart van de studenten tevreden over de praktijkgerichtheid van de opleiding. Over de voorbereiding op de beroepspraktijk is 80 procent van de studenten tevreden.

Uit studenten enquêtes komt naar voren dat studenten steeds vaker tevreden zijn over de docenten. Uit inspectieonderzoek onder afgestudeerden blijkt dat driekwart van de ulo-afgestudeerden tevreden is over de theoretische kennis van docenten. Over de praktische kennis die docenten hebben over de bovenbouw van havo/vwo zijn veel minder afgestudeerden tevreden: 56 procent is tevreden, een kwart is dat niet.

Van de afgestudeerden is bijna 60 procent tevreden over de basis die de opleiding biedt voor verdere ontwikkeling en over de start die de opleiding biedt op de arbeidsmarkt, zo blijkt uit analyses van ROA-data. Van de afgestudeerden die meededen met onderzoek van de inspectie voelt twee derde zich door de lerarenopleiding voldoende voorbereid op lesgeven in de bovenbouw van het havo/vwo. De afgestudeerden voelen zich veel minder goed voorbereid op het lesgeven in andere onderwijstypen, zoals de onderbouw van havo/vwo of het mbo: bijna de helft is tevreden daarover, ruim een kwart niet.

Afgestudeerden van ulo's zijn zeer tevreden over de stevige inhoudelijke basis die ze hebben meegekregen in hun vakbachelor of -master. Over de voorbereiding op het

beroep van leraar zijn zij echter minder tevreden dan afgestudeerden van pabo's en van eerste- of tweedegraadslerarenopleidingen in het hbo.

Start, tijdens en na de studie

Er starten in 2015 circa 1.100 studenten met een een- of tweejarige ulo. De instroom in de universitaire lerarenopleidingen bestaat voornamelijk uit studenten die met een wo-bachelordiploma de voltijd opleiding instromen. Het percentage studenten met een niet-westerse achtergrond is minder dan 10 procent. Het percentage mannen is in 2015 ten opzichte van 2014 met 7 procentpunten gestegen naar 45 procent.

Ongeveer 12 procent van de studenten stopt in 2014 met studeren in het hoger onderwijs na het eerste studiejaar aan de universitaire lerarenopleidingen. Studenten met een hbo-bachelordiploma vallen ongeveer even vaak uit als studenten met een wo-bachelordiploma.

In 2014 behalen een kleine 1.000 ulo-studenten van een- en tweejarige ulo's hun diploma. Wanneer we daarbij de getuigschriften van zij-instromers en deelnemers aan de trajecten Eerst de Klas en Onderwijstraineeship bij optellen, komt het totale aantal op ruim 1.000 per jaar. Bijna de helft hiervan wordt behaald in een tekortvak.

Het diplomarendement is hoger bij de eenjarige dan bij de tweejarige opleidingen. Vrouwen behalen vaker het diploma dan mannen, zo haalt 80 procent van de vrouwen uit de eenjarige opleiding het diploma binnen één jaar na het einde van de studieduur, tegenover 70 procent van de mannen. In de tweejarige opleiding geldt dat 65 procent van de vrouwen binnen één jaar na het einde van de studieduur het diploma haalt. Vrijwel alle afgestudeerden vinden binnen 18 maanden na afstuderen een baan op niveau.

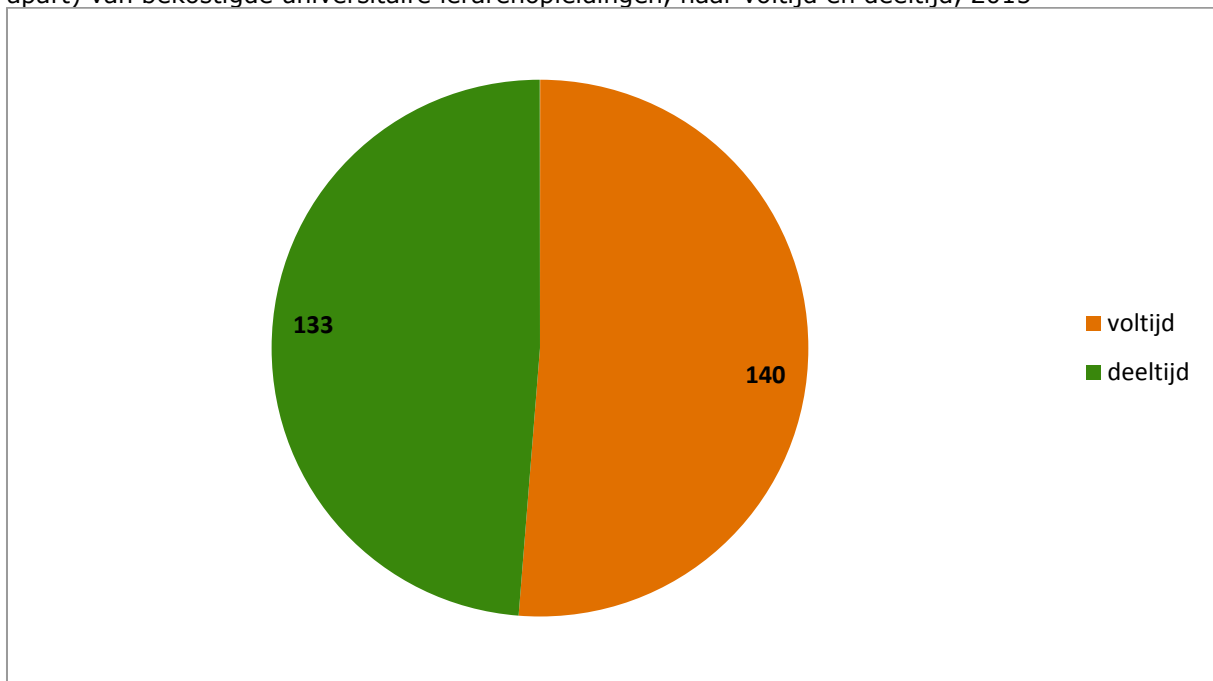
De universitaire lerarenopleidingen (ulo's)

De subsector universitaire lerarenopleidingen heeft uitsluitend bekostigde wo masteropleidingen. Het is met 140 instellings-opleidingscombinaties in grootte de tweede groep binnen de sector onderwijs. Een belangrijke reden voor het grote aantal opleidingen is dat er voor elk schoolvak een aparte opleiding bestaat. Er zijn veel kleine opleidingen, in de praktijk volgen studenten uit verwante schoolvakken vaak gezamenlijk onderwijs.

Er zijn ongeveer evenveel voltijd- als deeltijdvarianten, zie Figuur D1. In 2015 zijn er 216 eenjarige ulo opleidingsvarianten. De anderen zijn tweejarige opleidingsvarianten.

Bij ongeveer een derde van de deeltijdopleidingen staan in 2015 geen studenten ingeschreven. Een verklaring hiervoor is dat er voor elk vak in het voortgezet onderwijs een opleiding bestaat. Sommige van deze opleidingen hebben niet elk jaar nieuwe instroom, maar blijven in stand omdat zij wel een landelijke unieke voorziening vormen. Denk bijvoorbeeld aan vakken als Fries of Hebreeuws.

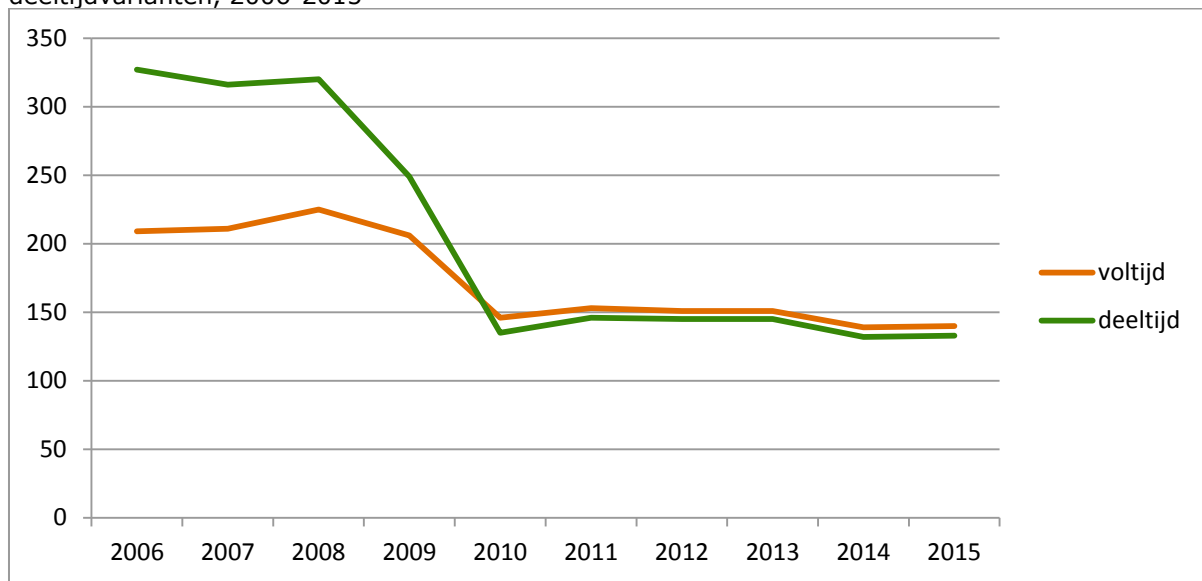
Figuur D1: sector Onderwijs: aantal bekostigde opleidingsvarianten (brin-isat, voltijd en deeltijd apart) van bekostigde universitaire lerarenopleidingen, naar voltijd en deeltijd, 2015

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2016 op basis van CROHO

We zien in Figuur D2 dat zowel in deeltijd als in voltijd het aanbod van opleidingsvarianten afneemt. De daling zet in na 2008 en na 2010 laat de ontwikkeling in het aanbod van voltijd- en deeltijdopleidingsvarianten eenzelfde ontwikkeling zien. Dit komt voor een belangrijk deel omdat opleidingen met een oude- en de nieuwe naam voorheen tijdelijk naast elkaar bestonden en de oude varianten vervolgens historisch zijn geworden.

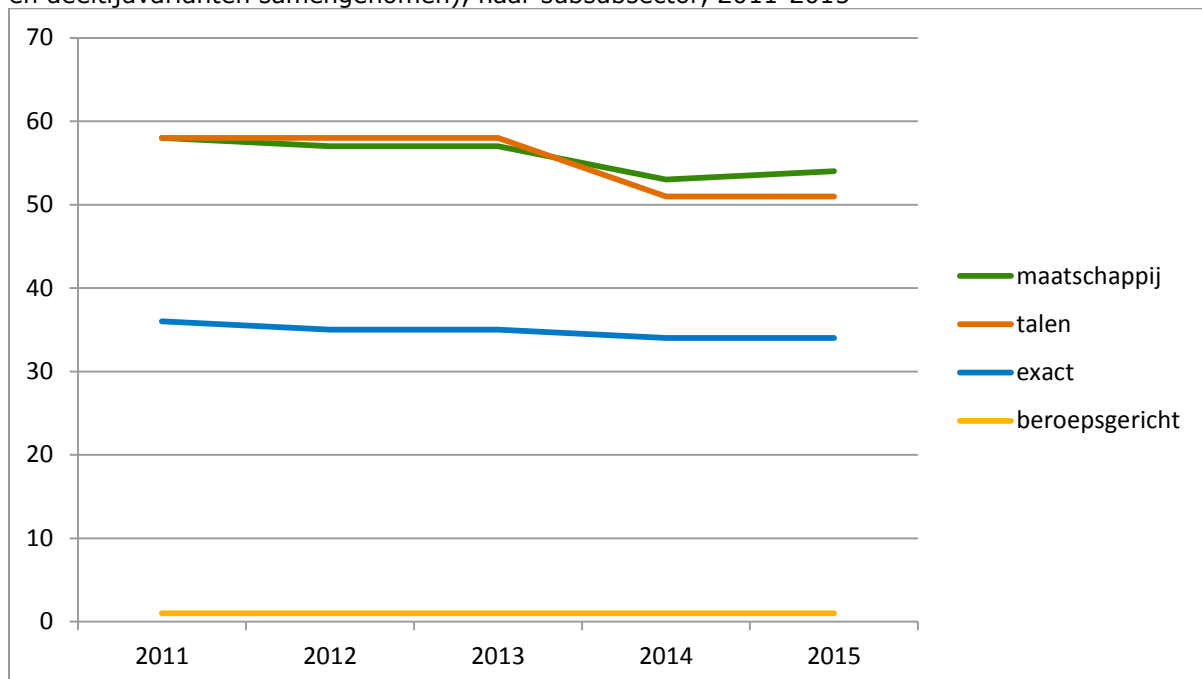
Figuur D2: sector Onderwijs: aantal bekostigde universitaire lerarenopleidingen, naar voltijd- en deeltijdvarianten, 2006-2015

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2016 op basis van CROHO

Bekijken we de verdeling van opleidingen naar subsectoren dan wordt duidelijk dat de ulo's het grootste aanbod hebben aan vakken maatschappij en talen. Dit zijn de twee grootste subsectoren, gevolgd door de subsector exact. Het aanbod van lerarenopleidingen exact is in de gemeten jaren redelijk stabiel. Het aanbod voor maatschappij en talen laat tussen 2013 en 2014 een daling zien.

Figuur D3: Sector Onderwijs: aantal bekostigde universitaire lerarenopleidingen (brin-isat; voltijd- en deeltijdvarianten samengenomen), naar subsector, 2011-2015

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2016 op basis van CROHO

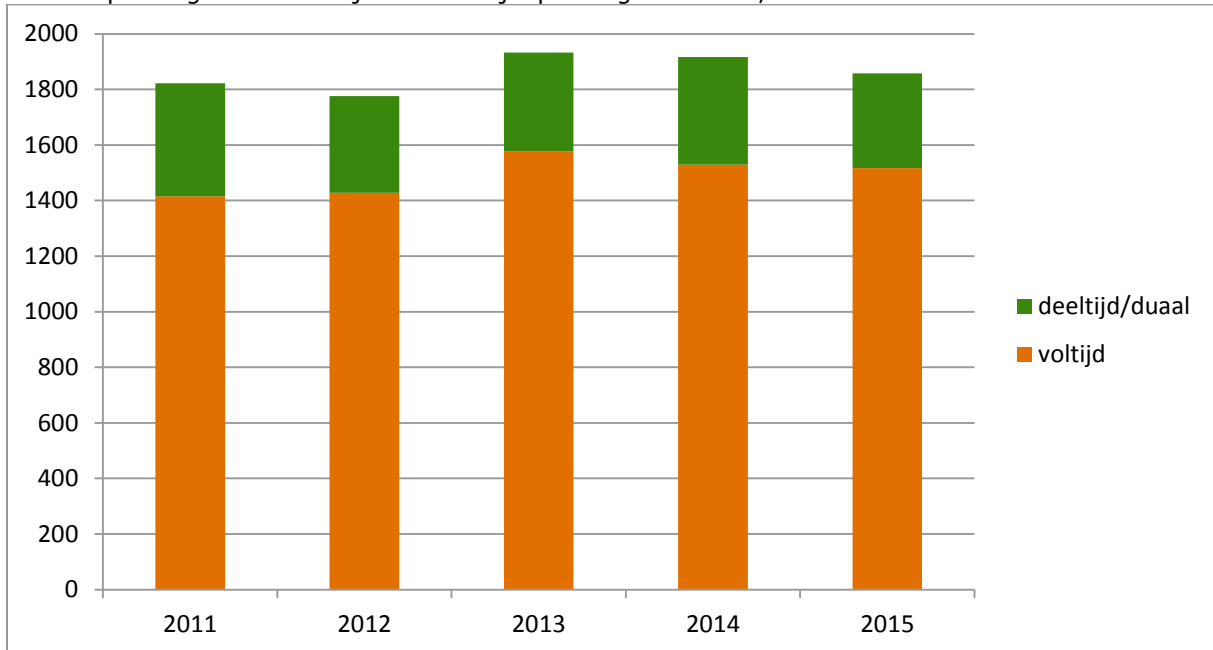
De indeling van opleidingen gaat in de toekomst veranderen. De lerarenopleidingen worden geclusterd in drie nieuwe opleidingen: talen, zaakvakken en exact. Hierbij zal zowel het aantal eenjarige- als tweejarige opleidingen formeel afnemen.

Inschrijvingen aan de ULO's

Het aantal ingeschreven studenten aan de ulo's is in de afgelopen jaren vrijwel gelijk gebleven. In 2011 waren er 1.822 studenten ingeschreven, in 2015 waren dit er vrijwel evenveel, namelijk 1.858. Ongeveer 20 procent van het aantal ingeschreven studenten bestaat uit deeltijdstudenten.

Het aantal nieuwe studenten dat jaarlijks in de studies instroomt, wordt in het hoofdstuk 'starten met de studie' besproken.

Figuur D4: Sector Onderwijs: aantal inschrijvingen per jaar in de bekostigde universitaire lerarenopleidingen naar voltijd- en deeltijdopleidingsvarianten, 2011-2015

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

Ontwikkelingen binnen de universitaire lerarenopleidingen

De universitaire lerarenopleidingen te maken met een dubbele opdracht. We gaven dit al aan in de rapporten *Beginnende leraren kijken terug*, deel 3 (Inspectie van het Onderwijs 2016) en *Van verleden naar toekomst: de universitaire lerarenopleidingen* (Inspectie van het Onderwijs en NVAO, 2016). De ulo's bereiden studenten voor op het beroep van leraar. Dit gebeurt binnen een masteropleiding, wat betekent dat de opleiding een onderzoekscomponent moet bevatten die vergelijkbaar is met die van andere (universitaire) masteropleidingen. Die dubbele opdracht levert een spanning op tussen beroepsvoorbereiding en masterniveau, vooral bij de eenjarige ulo. Binnen de eenjarige ulo doen studenten een masteronderzoek gericht op het leraarschap, nadat zij in hun vakmaster eerder een masteronderzoek hebben uitgevoerd voor het betreffende vak.

Alle universiteiten die nu een eenjarige ulo aanbieden, streven ernaar om op termijn (ook) een tweejarige educatieve masteropleiding aan te bieden en daar de hoofdroute van te maken. In de tweejarige educatieve master (120 EC) kunnen vakopleiding en de bijhorende lerarenopleiding geïntegreerd worden aangeboden. Dat biedt de mogelijkheid om de startcompetenties van de eerstegraadsleraar te versterken en studenten een masteronderzoek te laten doen dat relevant is voor vak en beroep. Daarnaast wordt nagedacht over mogelijkheden om binnen de eenjarige opleiding meer maatwerk te kunnen bieden. Aansluitend bij deze ontwikkelingen hebben vijf universiteiten een gezamenlijke pilot uitgevoerd om meer leraren Duits te kunnen opleiden.

De universiteiten beschouwen de initiële opleiding als een startpunt en zoeken naar mogelijkheden om deze te verbinden met verdere ontwikkeling van startende leraren, bijvoorbeeld in een 'inductiefase'. Begeleiding en scholing voor recent afgestudeerde leraren wordt georganiseerd vanuit de projecten [Begeleiding Startende Leraren](#), waarin universiteiten en scholen voor voortgezet onderwijs samenwerken. In de negen regionale projecten die door 11 universiteiten worden getrokken participeren sinds 2014 ca 325 scholen voor voortgezet onderwijs. Op deze manier wordt een groot aantal (startende) leraren bereikt.

Zij-instromers, Eerst de Klas en Onderwijstrainees

Mensen met werkervaring en een bachelordiploma kunnen via een traject 'zij-instroom in het beroep van leraar' worden opgeleid tot docent. De overheid stimuleert deze route, vooral voor tekortvakken in het voortgezet onderwijs. Daarnaast bestaan er sinds een aantal jaren trajecten voor excellente academici die leraar willen worden. In het traject 'Eerst de klas' werken studenten drie à vier dagen per week als docent, halen een eerstegraadslesbevoegdheid en participeren één dag per week in een leiderschapsprogramma in het bedrijfsleven. In het traject Onderwijstraineeship behalen studenten een eerstegraads onderwijsbevoegdheid en vergroten zij hun expertise op onderwijskundige thema's.

De trajecten Eerst de Klas en Onderwijstraineeship worden de komende tijd omgevormd naar een nieuw traineeprogramma. De huidige trajecten worden beëindigd en er wordt door de universiteiten in samenwerking met de VO-Raad gewerkt aan een nieuw trainee-programma. Het is de bedoeling dat het nieuwe programma Eerst de Klas en Onderwijstraineeship met ingang van september 2018 zal vervangen. Zie ook: www.traineesinhetonderwijs.nl.

De studentenaantallen van de 'alternatieve routes' zijn over het algemeen gering in vergelijking met de aantallen studenten die een voltijd- of deeltijdopleiding volgen. In 2015 starten ruim duizend studenten bij de universitaire lerarenopleidingen (voltijd en deeltijd samen). Voor het traject zij-instroom zijn dat er in dat jaar 52, 38 voor Eerst de Klas en voor het Onderwijstraineeship zijn dat er ook 38. De gegevens over deze trajecten zijn afkomstig van de Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL).

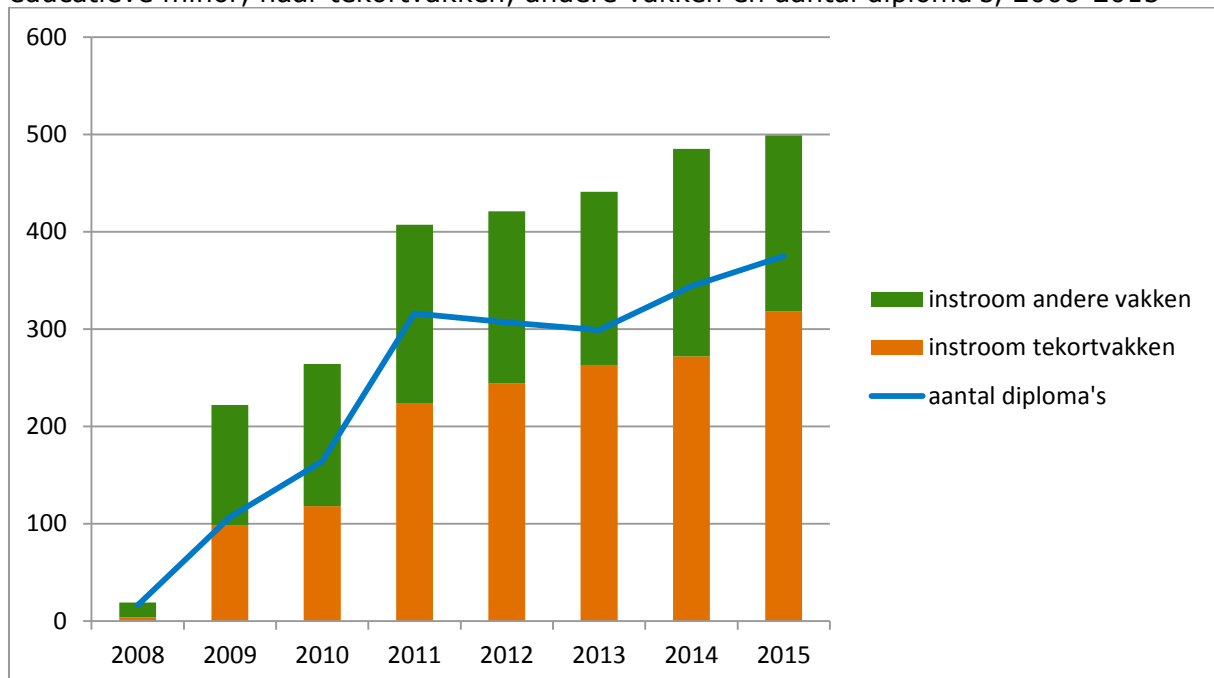
Uit deze informatie blijkt ook dat het aantal uitgegeven diploma's (getuigschriften, bekwaamheidsverklaringen en/of bewijzen dat voldaan is aan een leertraject universitaire lerarenopleiding) in de afgelopen jaren ruim 1.000 per jaar is. De helft van het aantal instromende studenten stroomt in in tekortvakken en ook de helft van de behaalde diploma's zijn voor tekortvakken, zo blijkt uit informatie van ICL.

De Educatieve minor

Sinds een aantal jaren kunnen studenten kennismaken met het beroep van leraar binnen een bachelor voor een (school-)vak door het volgen van een educatieve minor. De educatieve minor telt 30 EC en leidt op tot een beperkte tweedegraads bevoegdheid: daarmee kan les worden gegeven in de eerste leerjaren van vmbo-tl, havo en vwo.

In onderstaande figuur D5 wordt de instroom in de Educatieve Minor weergegeven naar tekortvakken en andere vakken. Inmiddels is de instroom gestegen naar bijna 500 studenten per jaar. In 2015 zijn er 375 diploma's op basis van het traject Educatieve Minor uitgereikt.

Figuur D5: Sector Onderwijs: aantal instromende studenten en aantal getuigschriften educatieve minor, naar tekortvakken, andere vakken en aantal diploma's, 2008-2015

Bron: Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL); bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2017

De ontwikkelingen gaan door. Zo kunnen universiteiten met ingang van de zomer 2016 de educatieve minor ook na de bachelor aanbieden, ditmaal in de vorm van een educatieve module. Kandidaten die deze educatieve module willen gaan volgen moeten een relevante vakbacheloropleiding hebben afgerond. Zij schrijven zich opnieuw in en krijgen na voldoende afronding van het traject ook een beperkte tweedegraads bevoegdheid uitgereikt.

Onderwijskwaliteit: accreditaties

Er zijn 151 bekostigde ulo's geaccrediteerd. Daarnaast hebben 4 nieuwe ulo's een toets nieuwe opleiding gedaan en zijn daarmee ook geaccrediteerd.

Accreditaties worden uitgevoerd met behulp van een beoordelingskader. Voor de accreditatie van de meeste ulo's (124) is gebruik gemaakt van de kaders 2010 of 2014. Deze kaders zijn vergelijkbaar en worden in de analyses samengenomen. De 124 opleidingen zijn per half maart 2017 allemaal als minimaal voldoende beoordeeld door de NVAO. Er waren 16 opleidingen die een onvoldoende met een hersteltermijn kregen: dat betekent dat deze opleidingen binnen een bepaalde termijn hun tekortkomingen hebben weggewerkt.

Het aantal accreditaties komt niet overeen met het hiervoor genoemde aantal ulo-opleidingen. Het verschil wordt veroorzaakt door een aantal factoren. Deze zijn beschreven bij de indicator Accreditaties.

Onderwijskwaliteit: conclusies van NVAO en inspectie

Naast de analyses die de inspectie heeft gedaan op de accreditatie uitkomsten, worden in dit sectorbeeld een aantal belangrijke conclusies opgenomen uit de systeembrede analyses van de NVAO over universitaire lerarenopleidingen.

De NVAO stelt op basis van de visitatierapporten vast dat de kwaliteit van de universitaire lerarenopleidingen voldoende is. We citeren hieronder de voornaamste punten uit de samenvatting van de systeembrede analyse van de NVAO (maart 2016). Het complete rapport

[<https://www.nvao.net/system/files/pdf/Systeembrede%20Analyse%20Universitaire%20lerarenopleidingen%202016.pdf>] is gepubliceerd op de website van de NVAO.

De NVAO schrijft:

'De universitaire lerarenopleidingen bereiden de studenten in voldoende mate voor op het leraarschap. De eindkwalificaties van de opleidingen voldoen qua oriëntatie, inhoud en niveau aan de internationale eisen. De curricula zijn over het algemeen degelijk opgebouwd en bieden studenten een overzicht van gangbare didactische modellen en recente wetenschappelijke inzichten. De opleidingen werken intensief samen, al dan niet in de vorm van een opleidingsschool, met de scholen in de regio. De integratie van zowel het praktijkdeel als het cursorisch deel in het curriculum is op deze wijze geborgd. Het toetsbeleid is bij alle instellingen in voldoende mate uitgewerkt.

De NVAO constateert tevens dat de opleidingen op bepaalde punten kunnen én moeten verbeteren. De belangrijkste aspecten die aandacht behoeven, zijn: de visie op het opleiden van nieuwe leraren; het vergroten van de instroom; de kwaliteit van de vakdidactiek en vakdidacticus en de kwaliteit van de eindwerken.

(...)

De NVAO realiseert zich dat op het moment van deze systeembrede analyse door de universiteiten wordt gewerkt aan het vernieuwen van de lerarenopleidingen, het verhogen van de kwaliteit van de nieuw te vormen lerarenopleidingen en het vergroten van de instroom. Met de plannen en acties die reeds in gang zijn gezet, geven de universiteiten een antwoord op de bevindingen en aanbevelingen van de panels.'

Naast de analyses van de inspectie en de systeembrede analyse van de NVAO over de ulo's hebben de inspectie en NVAO hun bevindingen over de ulo's naaste elkaar gelegd in de notitie *Van verleden naar toekomst: de universitaire lerarenopleidingen* (november 2016) [<https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2016/11/24/van-verleden-naar-toekomst-ulos>]. Deze notitie is gepubliceerd op de websites van de Inspectie van het Onderwijs en de NVAO. De notitie stelt dat de volgende vier onderwerpen de komende jaren de aandacht vragen bij de verdere vormgeving van de ulo's:

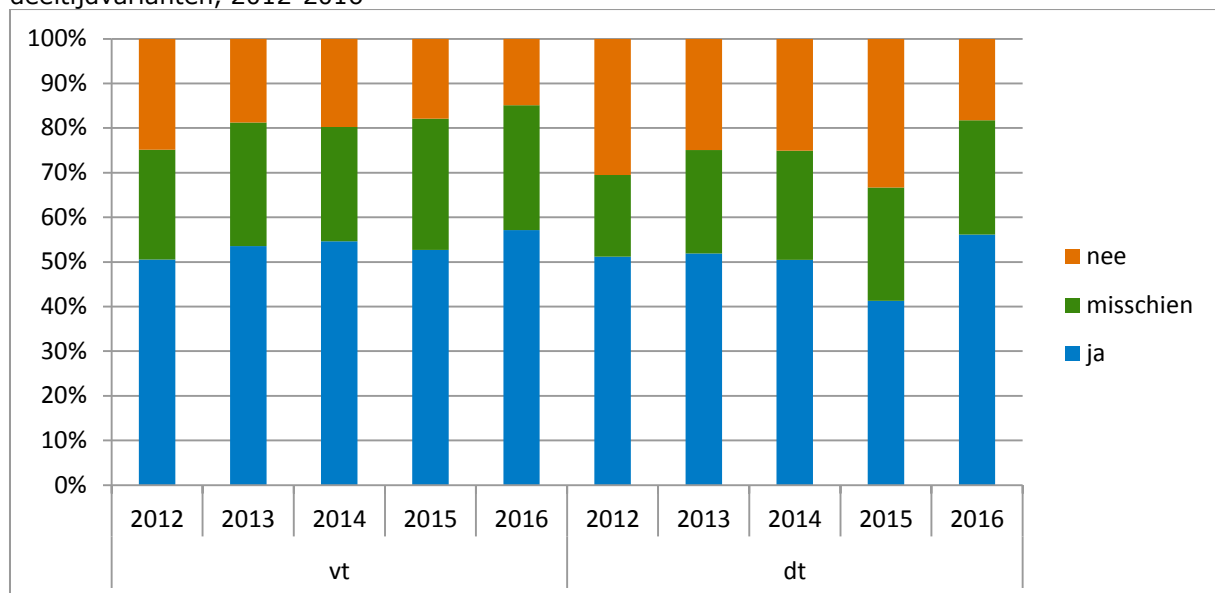
1. het belang van maatwerk (blijven) bieden
2. verschillen tussen stagescholen en opleidingsscholen
3. versterking van de vakdidactiek
4. het uitgangspunt: initiële opleiding als basis voor doorgaande professionalisering

Tevredenheid: studie aanraden?

Zowel bij de voltijd- als bij de deeltijdopleidingsvarianten raden studenten in de ulo's hun opleiding minder vaak aan anderen aan dan studenten in de andere groepen opleidingen in de sector Onderwijs. Zij raden hun opleiding ook minder vaak aan dan andere studenten in het totale wo-masteronderwijs (82 procent aanraders in deeltijdopleidingen en 79 procent in voltijdopleidingen).

Figuur D6 laat zien dat in 2015 bij de deeltijdvarianten van de ulo's het percentage studenten dat de opleiding aan zou raden fors lager was dan de jaren ervoor om vervolgens weer flink te stijgen. In 2016 ligt het percentage studenten dat de opleiding aanraadt op circa 55 procent.

Figuur D6: sector Onderwijs: percentage studenten van bekostigde universitaire lerarenopleidingen dat de opleiding al dan niet aanraadt, naar wel, misschien en niet aanraden, voltijd- en deeltijdvarianten, 2012-2016

Bron: NSE; studiekeuze123, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

In onderzoek van de inspectie onder afgestudeerden (*Beginnende leraren kijken terug*, deel 3) is afgestudeerden gevraagd hoe zij de opleiding ervaren hebben. Een aantal uitkomsten van deze vragenlijsten wordt besproken bij 'Tevredenheid: over docenten', 'Tevredenheid: over praktijkaspecten' en 'Tevredenheid: over de voorbereiding op de beroepspraktijk'.

Het percentage afgestudeerden van ulo's dat de opleiding zou aanraden ligt op bijna 60 procent; vier van de tien afgestudeerden zouden hun opleiding niet aanraden. De tevredenheid blijft daarmee achter bij die van afgestudeerden van pabo's en eerste- en tweedegraadslerarenopleidingen in het hbo.

Een krappe helft van de ulo-afgestudeerden is tevreden over het niveau van de opleiding als geheel, ruim een derde deel vindt dit onvoldoende. De tevredenheid over het (vakinhoudelijk) niveau van de tentamens en opdrachten is met een kleine 40 procent nog iets lager. Tijdens gesprekken met beginnende leraren en andere belanghebbenden merkten meerdere gesprekspartners op dat de ontevredenheid over het niveau wellicht samenhangt met de dubbele opdracht van de ulo's. De ulo's moeten immers – meestal binnen één jaar – zowel een goede voorbereiding op het beroep als een volwaardige masteropleiding bieden.

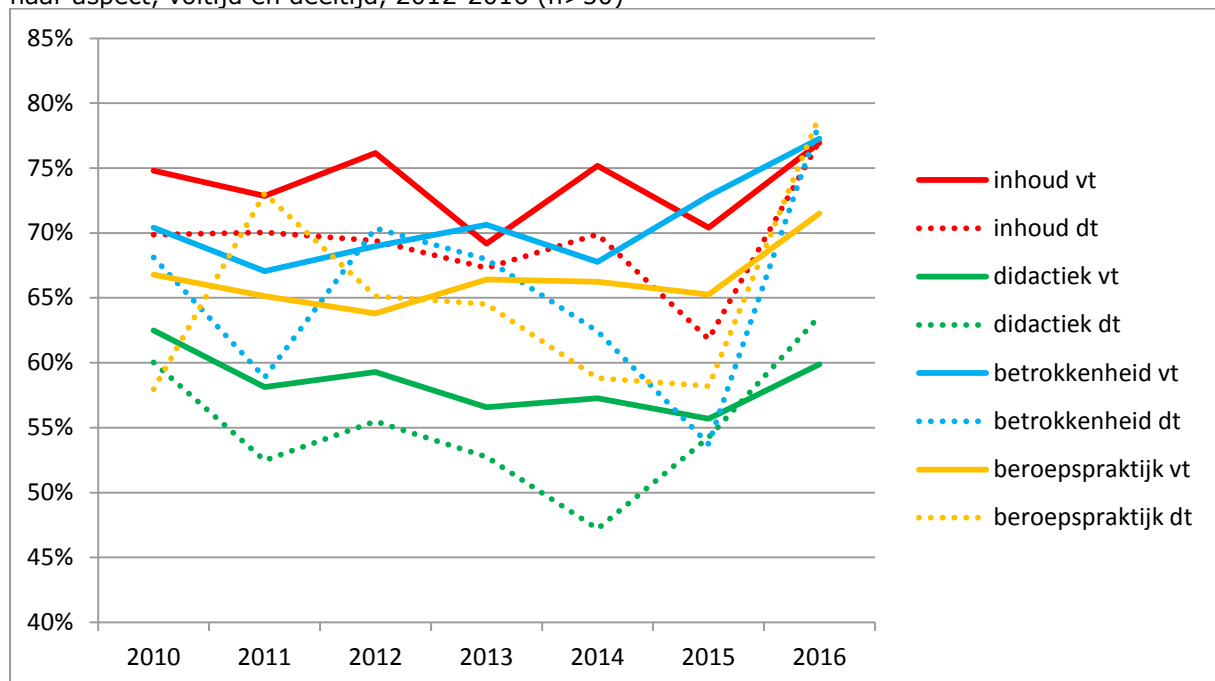
Tevredenheid over docenten

De studenten op de ulo's zijn vanaf 2014 steeds vaker tevreden over de betrokkenheid van docenten. De tevredenheid van ulo-studenten over de betrokkenheid van docenten is hoger dan die van studenten uit andere subsectoren en ook hoger dan het gemiddelde in het hoger onderwijs.

De tevredenheid van studenten op de ulo's kent wel vaak een fluctuerend verloop. Dit geldt voor alle vier de aspecten van tevredenheid over docenten. Zie figuur D7. Vanaf 2015 gaat de tevredenheid over alle vier de aspecten omhoog.

In vergelijking: voltijd wo-master studenten in het totale hoger onderwijs zijn het vaakst tevreden over de inhoudelijke deskundigheid van docenten (86%) en met minst vaak tevreden over de didactische kwaliteiten (67%). Dit geldt ook voor de deeltijdstudenten (82% versus 64%).

Figuur D7: Sector Onderwijs: percentage studenten van het bekostigde universitaire lerarenopleidingen dat (zeer) tevreden is over **vier aspecten van tevredenheid over** docenten, naar aspect, voltijd en deeltijd, 2012-2016 (n>50)

Bron: NSE; studiekeuze123, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

De inspectie heeft in onderzoek onder afgestudeerden onder meer gevraagd hoe afgestudeerden van ulo's oordelen over de docenten van de opleiding die zij hebben gevolgd (*Beginnende leraren kijken terug*, deel 3). Daaruit blijkt dat driekwart van de afgestudeerden tevreden is over de theoretische kennis van docenten aan universitaire lerarenopleidingen, ruim één op de tien afgestudeerden is daar niet tevreden over.

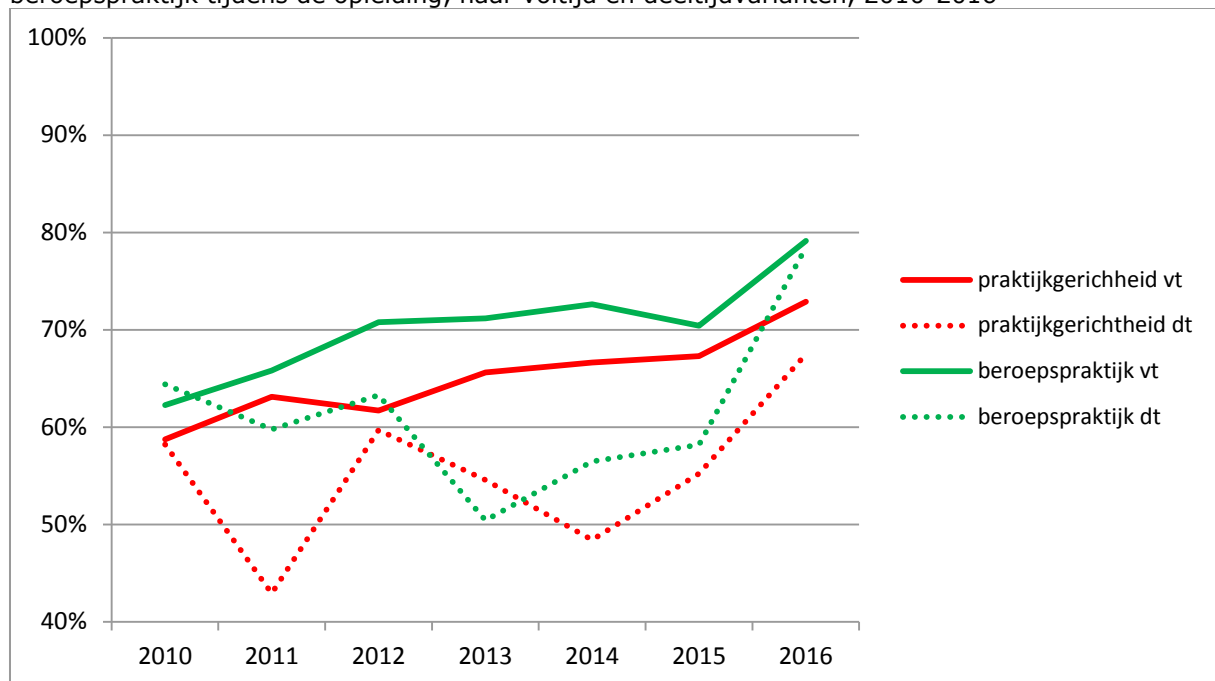
Bij de vraag naar de praktische kennis van docenten lag de focus op het werkveld waar de opleiding voor opleidt: de bovenbouw van havo/vwo. De tevredenheid van afgestudeerden hierover is een stuk lager dan over de theoretische kennis: 56 procent is hier tevreden over, een kwart is dat niet.

Tevredenheid: over praktijkaspecten

Bij de ulo's zien we een relatief grote stijging van de tevredenheid over de praktijkgerichtheid van de opleiding. Bij de voltijdstudenten stijgt de tevredenheid van 63 procent in 2010 tot 73 procent in 2016. Hetzelfde percentage als in het totale hoger onderwijs (voltijd wo masters). Bij de deeltijdvariant stijgt de tevredenheid ook, maar iets minder sterk (zie figuur D8). Net als in het totale hoger onderwijs komt dit in 2016 uit op 68 procent tevreden studenten.

Ook zijn er meer studenten tevreden over het contact met de beroepspraktijk. Het percentage stijgt van 62 procent tevreden studenten in 2010 naar 80 procent in 2016. Dit is hoog in vergelijking met het totale hoger onderwijs waar het percentage in 2016 op 49 procent tevreden studenten blijft hangen. Bij de studenten aan de deeltijdvarianten van de ulo zien we die toename in de eerste jaren na 2010 niet. Het aantal tevreden studenten loopt tot 2013 zelfs terug. Daarna neemt het percentage tevreden studenten licht toe. Tussen 2015 en 2016 stijgt het percentage tevreden deeltijdstudenten bij de ulo's sterk voor wat betreft het contact met de beroepspraktijk tot 79 procent. Ook dit is hoog ten opzichte van het percentage van 46 procent tevreden studenten in het totale hoger onderwijs (wo master) over dit aspect.

Figuur D8: Sector Onderwijs: percentage studenten van bekostigde universitaire lerarenopleidingen dat (zeer) tevreden is over de praktijkgerichtheid van de opleiding en over de contacten met de beroepspraktijk tijdens de opleiding, naar voltijd en deeltijdvarianten, 2010-2016

Bron: NSE; studiekeuze123, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

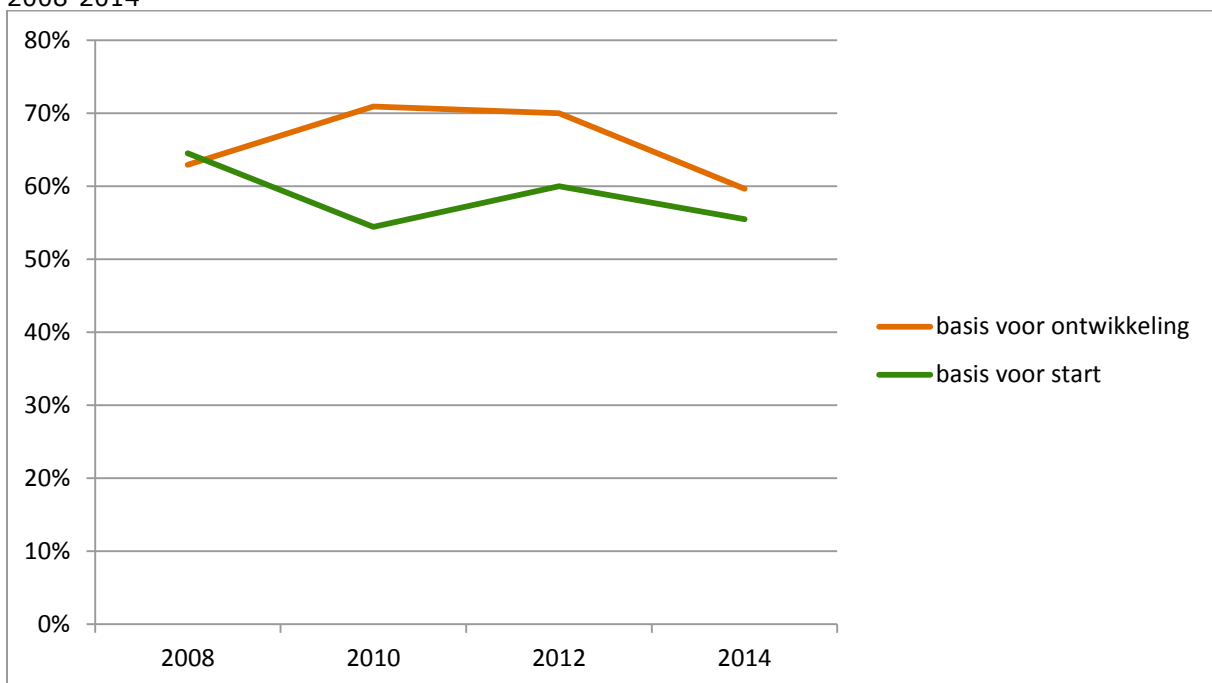
In het inspectieonderzoek onder afgestudeerden (*Beginnende leraren kijken terug*, deel 3) zijn vragen gesteld over de begeleiding van de stage of het werkplek-leren door respectievelijk de opleiding en de (stage-)school. Ruim driekwart van de afgestudeerden is tevreden over de begeleiding vanuit de school, ruim één op de tien is dat niet. De tevredenheid over de begeleiding door de opleiding is lager: ruim 60 procent van de afgestudeerden is hier tevreden over, een kwart is dat niet.

Tevredenheid: over de basis voor start en ontwikkeling

Ulo studenten zijn in 2014 minder tevreden over de basis die de opleiding biedt voor de verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt dan in eerdere jaren. Deze daling van de tevredenheid geldt in iets mindere mate ook voor de basis die de opleiding biedt voor de start op de arbeidsmarkt. Beide percentages komen in 2014 uit rond de 58 procent (zie figuur D9).

In het totale hoger onderwijs zijn deze percentages 51 procent tevreden studenten voor de basis die de opleiding biedt voor de start op de arbeidsmarkt en 75 procent tevreden studenten voor de basis die de opleiding biedt voor de verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt.

Figuur D9: Sector Onderwijs: percentage studenten van bekostigde voltijd universitaire lerarenopleidingen dat (zeer) tevreden is over de basis die de opleiding biedt voor de start op de arbeidsmarkt en de basis die de opleiding biedt voor de verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt, 2008-2014

Bron: NAE2016, VSNU, bewerkingen door de Inspectie van het Onderwijs, 2016

Tevredenheid: over de voorbereiding op de beroepspraktijk

In de afgelopen jaren heeft de Inspectie van het Onderwijs onderzocht hoe tevreden recentelijk afgestudeerden zijn over de voorbereiding door hun pabo of lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs op het geven van onderwijs. De resultaten van het onderzoek onder afgestudeerden van ulo's zijn beschreven in het rapport *Beginnende leraren kijken terug*, deel 3. We vatten hier de voornaamste conclusies samen.

Alles overziende voelt twee derde van de afgestudeerden zich door de lerarenopleiding voldoende voorbereid op lesgeven in de bovenbouw van het havo/vwo. Een vijfde deel van de afgestudeerden is niet tevreden. De afgestudeerden voelen zich veel minder goed voorbereid op het lesgeven in andere onderwijstypen, zoals de onderbouw van havo/vwo of het mbo: bijna de helft is tevreden daarover, ruim een kwart niet. De ulo is in de eerste plaats gericht op lesgeven in de bovenbouw van havo/vwo, maar afgestudeerden zijn wel bevoegd voor andere onderwijstypen en komen daar in de praktijk ook regelmatig terecht.

Afgestudeerden van ulo's zijn zeer tevreden over de stevige inhoudelijke basis die ze hebben meegekregen in hun vakbachelor of -master. Zij hebben naar eigen zeggen geleerd om de vakkennis te vertalen naar een goede les en zijn tevreden over de voorbereiding op een aantal basale vaardigheden, zoals duidelijke lesdoelen formuleren, verschillende werkvormen hanteren en de les gestructureerd afsluiten.

Over de voorbereiding in pedagogisch-didactisch opzicht zijn de afgestudeerden minder tevreden. Ze hebben bijvoorbeeld behoefte aan meer vaardigheden om orde te houden en goede feedback te geven aan hun leerlingen. Bijna een derde deel van de ulo-afgestudeerden zegt onvoldoende te hebben geleerd om digitale leermiddelen te gebruiken of om toetsen en examenopgaven te maken.

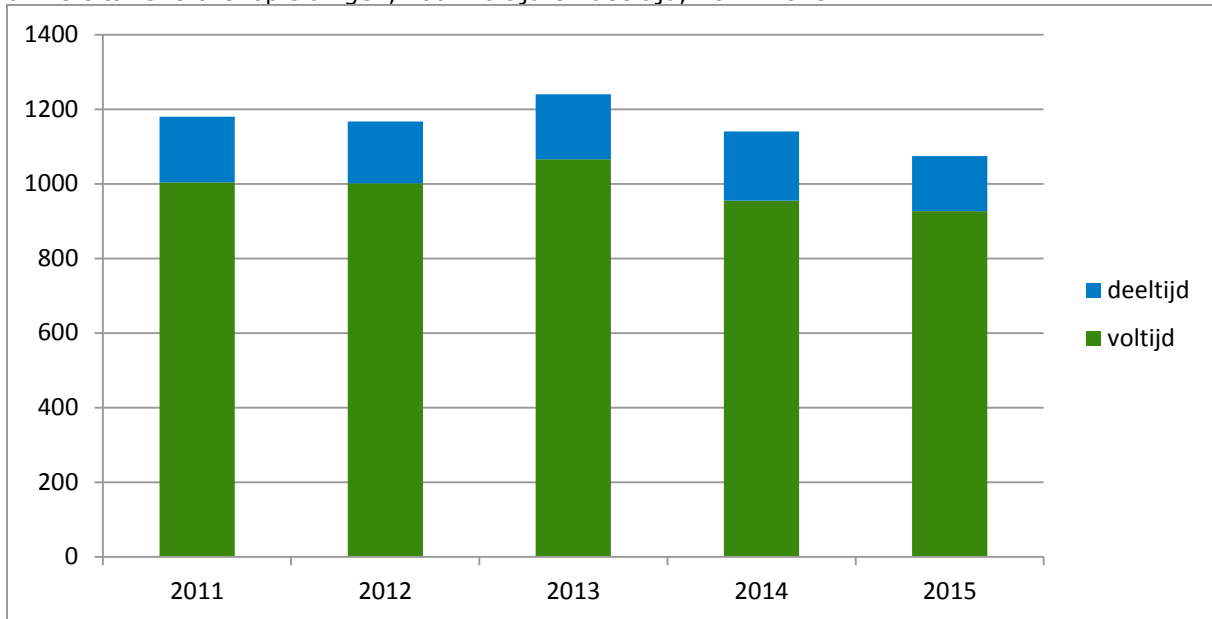
Evenals in andere subsectoren is de tevredenheid over de voorbereiding op het omgaan met niveauverschillen in de klas erg laag. Weliswaar geven zes van de tien afgestudeerden aan dat zij geleerd hebben om verschillen tussen leerlingen positief te benaderen en de voortgang van leerlingen systematisch te volgen, maar slechts vier van de tien hebben ook geleerd om de voortgang van leerlingen systematisch te analyseren. Ruim een derde deel geeft aan die systematische analyse niet voldoende geleerd te hebben. Een groter deel, ruim de helft van de afgestudeerden, vindt dat zij op de lerarenopleiding niet voldoende hebben geleerd om het onderwijs aan te passen voor leerlingen met een achterstand of juist voor leerlingen met een voorsprong. Slechts respectievelijk een vijfde deel (achterstand) en een kwart (voorsprong) voelt zich hier wel voldoende op voorbereid. Dat geldt in nog sterkere mate voor het omgaan met leerlingen met gedragsproblemen: een vijfde deel heeft dit naar eigen zeggen voldoende geleerd binnen de opleiding, circa 60 procent vindt van niet.

Starten met de studie

Er starten in 2015 circa 1.100 studenten met een een- of tweejarige ulo. De meeste studenten stromen in in de voltijdvariant van de ulo. Het aantal deeltijdstudenten dat instroomt is al jaren stabiel. Zie figuur D10.

Verdere analyses wijzen uit dat 86 procent van de studenten die instromen in een eenjarige ulo-opleiding een master opleiding als vooropleiding heeft. Bij de twee-jarige ulo opleidingen heeft 72 procent van de instromende studenten een bachelor bij aanvang.

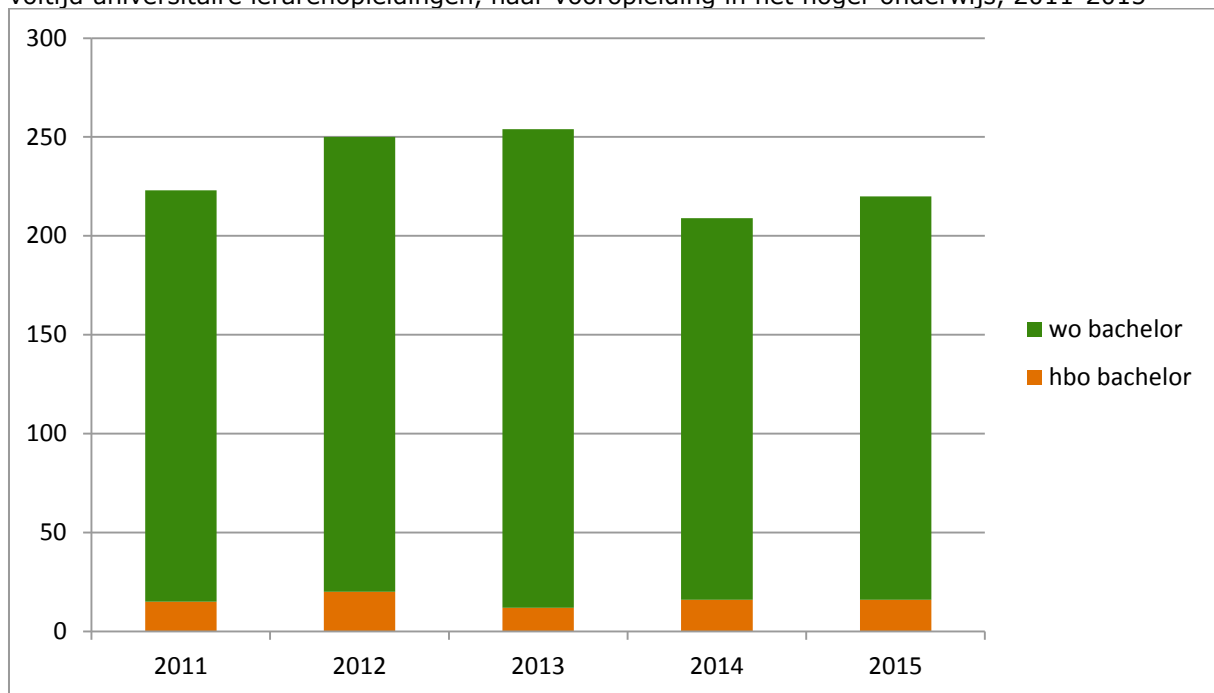
Figuur D10: Sector Onderwijs: aantal instromende studenten (direct en indirect) in bekostigde universitaire lerarenopleidingen, naar voltijd en deeltijd, 2011-2015

Bron: 1cijferHO, DUO; bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

Wanneer voltijd studenten instromen in een ulo opleiding na een bachelor, zijn dat vooral studenten met een wo bachelor. Slechts een klein deel heeft een hbo bachelor diploma behaald, meestal aangevuld met een voorbereidende pre-master of een andere vorm van vakmatige bijscholing. Zie Figuur D11.

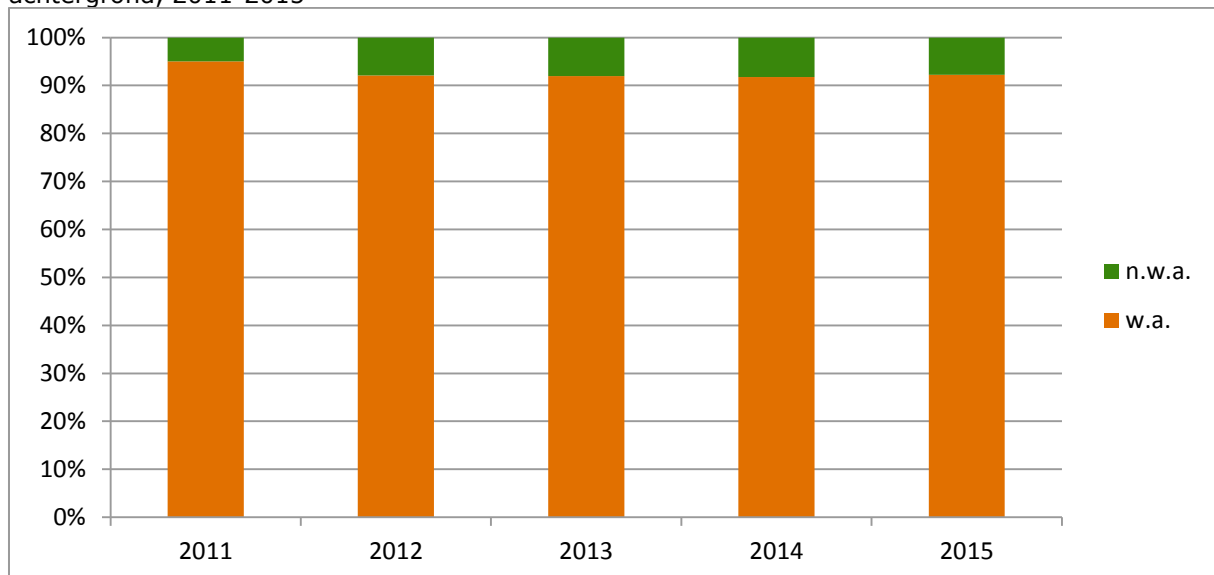
Figuur D11: Sector Onderwijs: aantal direct aansluitend instromende studenten in bekostigde voltijd universitaire lerarenopleidingen, naar vooropleiding in het hoger onderwijs, 2011-2015

Bron: 1cijferHO, DUO; bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

Het percentage studenten met een niet-westerse achtergrond ligt bij de ulo's veel lager dan bij de voltijdvarianten van wo-masteropleidingen in het totale hoger onderwijs. In het totale hoger onderwijs zien we een stijging van 14 naar 16 procent in 2015. Bij de ulo's daalt het een half procentpunt in dat jaar. Zie Figuur D12.

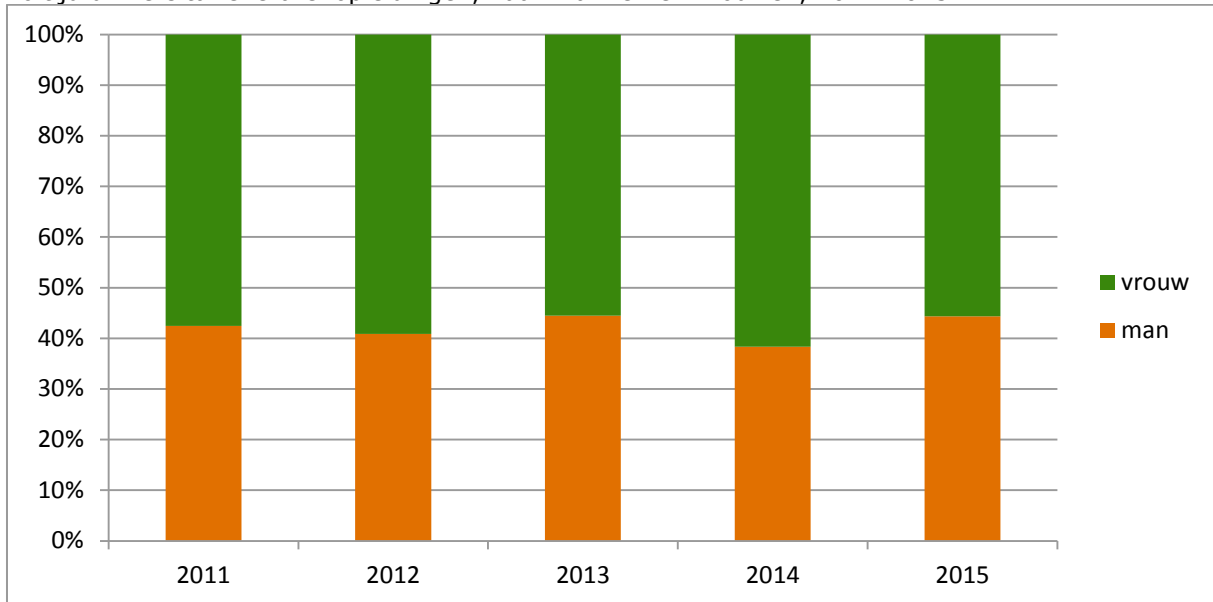
Figuur D12: Sector Onderwijs: percentage instromende studenten (direct en indirect) in bekostigde voltijd universitaire lerarenopleidingen, naar studenten met een westerse en een niet-westerse achtergrond, 2011-2015

Bron: 1cijferHO, DUO; bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

Figuur D13 laat zien dat er een kleine 45 procent instroom van mannen is bij de ulo's in 2015. Het percentage mannelijke studenten wisselt per jaar. Het laatste jaar hebben weer meer mannen gekozen voor de ulo.

Figuur D13: Sector Onderwijs: percentage instromende studenten (direct en indirect) in bekostigde voltijd universitaire lerarenopleidingen, naar mannen en vrouwen, 2011-2015

Bron: 1cijferHO, DUO; bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

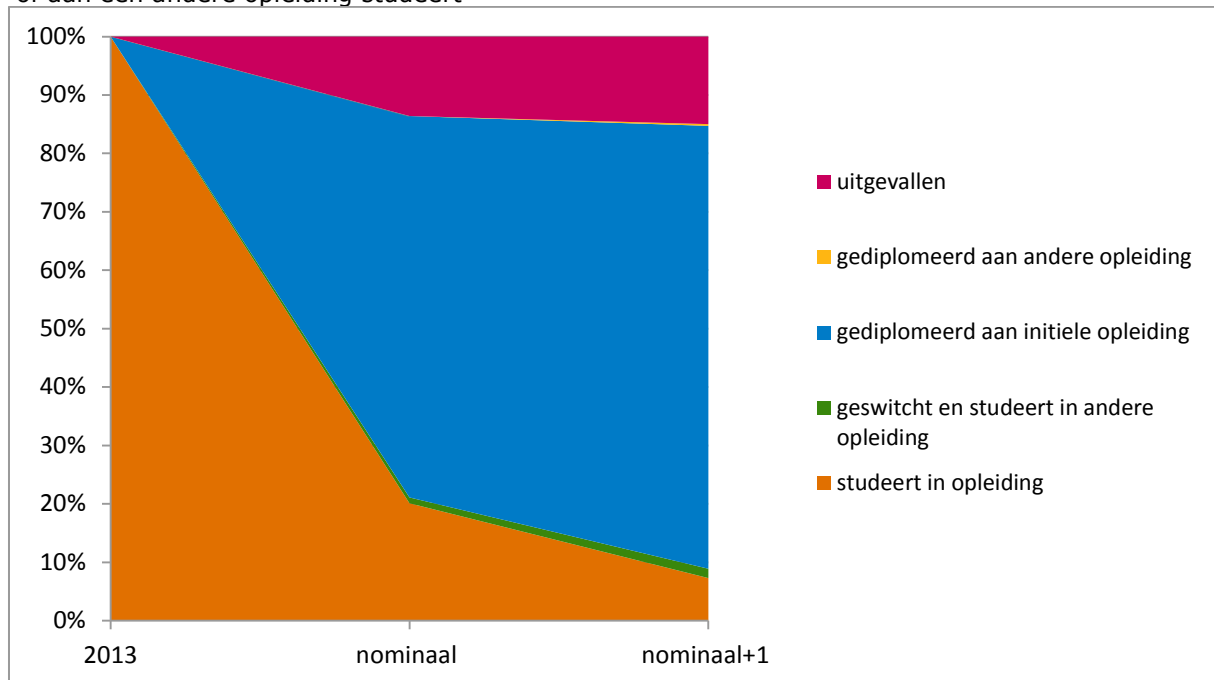
Tijdens de studie

Er zijn universitaire lerarenopleiding van één of twee jaar, met respectievelijk 60 en 120 studiepunten. Om een specifieke groep voltijdstudenten tijdens die jaren te volgen, kijken we naar de groep studenten die in 2013 met een eenjarige- of in 2012 met een tweejarige ulo opleiding startte.

Hoe is het studieverloop van deze twee groepen, in 2015, na de nominale studieduur plus één jaar?

We zien bij de eenjarige opleiding dat 76 procent van de groep die in 2013 startte zijn/haar diploma heeft gehaald. Dit percentage is weergegeven met het blauwe vak in de Figuur D14. Ruim 7 procent studeert in 2015 nog aan de eenjarige opleiding. 15 procent van de groep studenten die de eenjarige opleiding startte, studeert niet meer in het hoger onderwijs (roze vlak). Van studie wisselen en aan een andere opleiding studeren (1,5%) of daar al afgestudeerd zijn komt vrijwel niet voor bij de eenjarige opleidingen. Er is dan ook geen geel en vrijwel geen groen vlak in figuur D14.

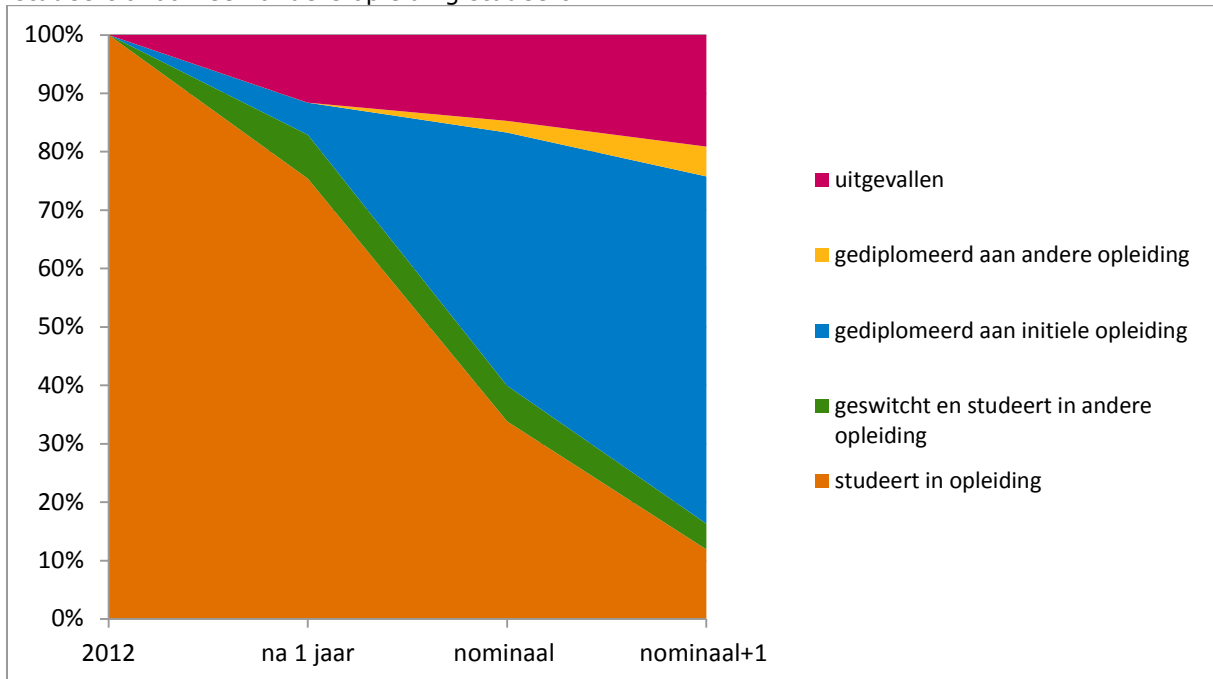
Figuur D14: Sector Onderwijs: gestapeld percentage studenten van eenjarige (60 ects) bekostigde voltijd universitaire lerarenopleiding dat gedurende nominaal plus één jaar na de start van de opleiding in 2010, uitvalt, een diploma haalt aan deze of een andere opleiding, niet meer studeert of aan een andere opleiding studeert

Bron: 1cijferHO, DUO; bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

Bij de tweejarige opleiding heeft 60 procent een diploma gehaald aan de universitaire lerarenopleiding. Dit percentage is weergegeven met het blauwe vak in de Figuur D15. Bijna 12 procent studeert nog in de opleiding. 19 procent van de groep die de tweejarige opleiding startte, studeert niet meer in het hoger onderwijs (roze vlak). 5 procent van de groep die een tweejarige ulo-opleiding startte, is gewisseld van opleiding en is in 2015 ook afgestudeerd aan een andere opleiding. Bij de tweejarige ulo's studeert ruim 4 procent in 2015 nog aan een andere opleiding. Dat kan een opleiding zijn in de sector Onderwijs of in een andere sector.

Figuur D15: Sector Onderwijs: gestapeld percentage studenten van tweejarige (120 erts) bekostigde voltijd universitaire lerarenopleiding dat gedurende nominaal plus één jaar na de start van de opleiding in 2010, uitvalt, een diploma haalt aan deze of een andere opleiding, niet meer studeert of aan een andere opleiding studeert

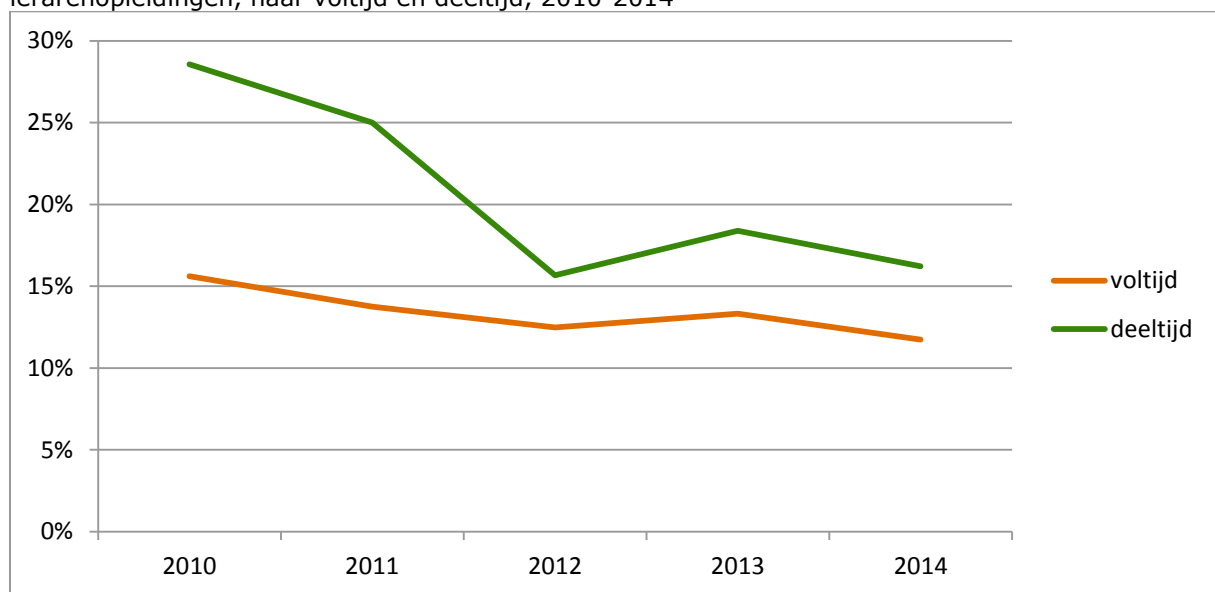
Bron: 1cijferHO, DUO; bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

Tijdens de studie: uitval studenten

We lazzen eerder dat van de totale groep studenten die in 2010 met de ulo is gestart, 15 procent van de eenjarige ulo en 19 procent van de tweejarige ulo na een periode van een jaar is uitgevallen. Dat betekent dat zij niet meer staan ingeschreven in het hoger onderwijs.

We kunnen ook het percentage uitgevallen studenten na een jaar bekijken voor verschillende startjaren. Figuur D16 laat zien dat na een jaar meer deeltijdstudenten uitvallen dan voltijdstudenten. De uitval onder deeltijdstudenten is tussen 2010 en 2012 fors afgenomen. Daarmee is ook het verschil in percentage uitvallende voltijd- en deeltijdstudenten in de afgelopen jaren kleiner geworden. In 2014 is de uitval, na een jaar, bij de ulo's net iets minder dan 12 procent voor de voltijdstudenten en ruim 16 procent voor de deeltijdstudenten. In het totale hoger onderwijs is de uitval na een jaar onder voltijd wo master studenten 5 procent en 9 procent bij deeltijdstudenten.

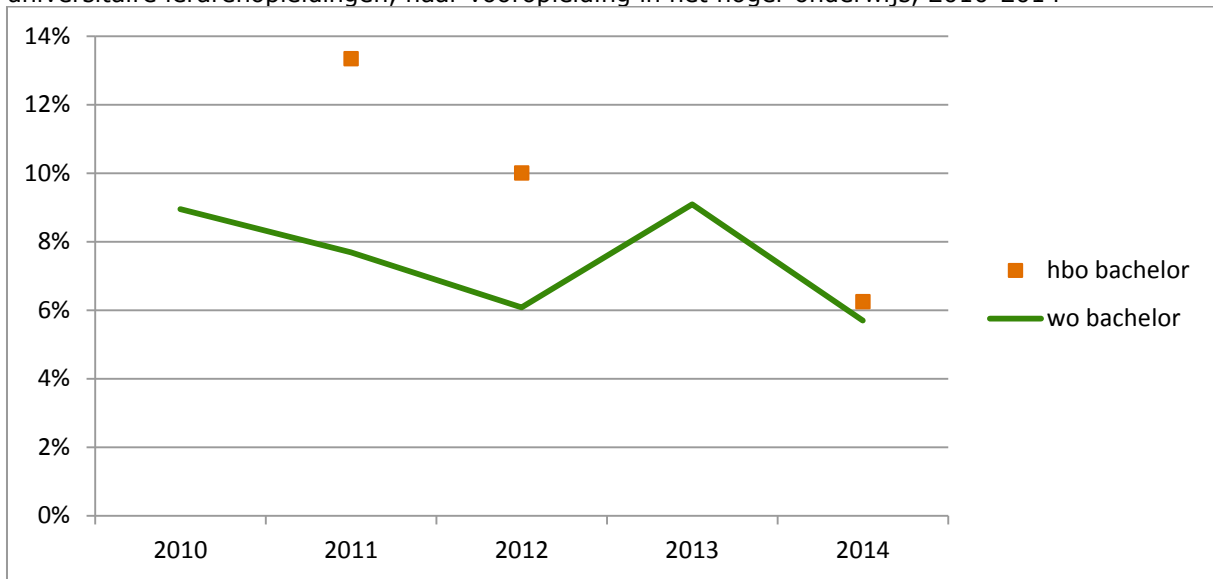
Figuur D16: Sector Onderwijs: percentage uitval, na een jaar, uit bekostigde universitaire lerarenopleidingen, naar voltijd en deeltijd, 2010-2014

Bron: 1cijferHO, DUO; bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

Analyse van de vooropleiding van ulo-studenten laat zien dat in 2014 de studenten met een wo-bachelordiploma even vaak uitvallen als studenten met een hbo-bachelordiploma. In eerder jaren lag die verhouding anders. Toen vielen hbo-bachelorstudenten vaker uit dan wo-bachelorstudenten (zie figuur D17).

Figuur D17: sector Onderwijs: percentage uitval, na een jaar, uit bekostigde voltijd en deeltijd universitaire lerarenopleidingen, naar vooropleiding in het hoger onderwijs, 2010-2014

Bron: 1cijferHO, DUO; bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

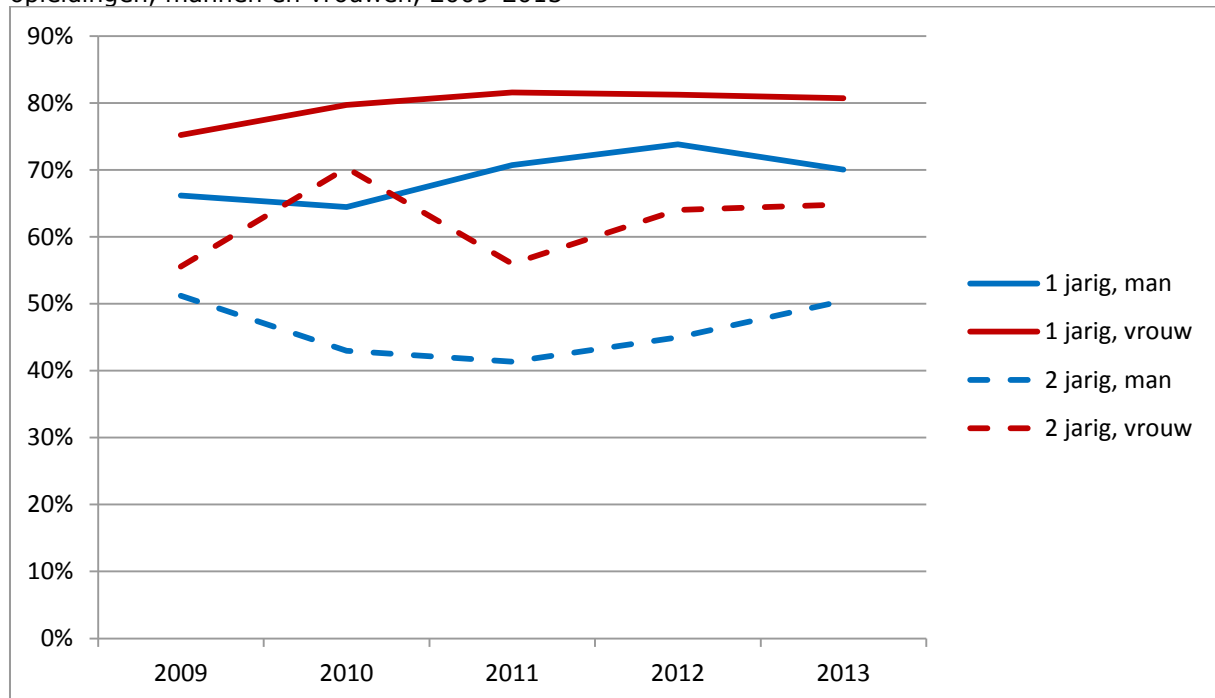
Studiesucces: rendement

In 2015, na de nominale studieduur plus één jaar, heeft 76 procent van de groep die in 2013 startte met de eenjarige voltijd opleiding een diploma gehaald. Dit is iets meer dan gemiddeld bij voltijd wo master opleidingen (74%). Bij de tweejarige voltijd opleiding heeft in 2015 60 procent van de starters uit 2012 een diploma behaald. Dit is negen procentpunten minder dan de 71 procent rendement gemiddeld in het voltijd wo master onderwijs.

Het diplomarendement ligt bij de eenjarige ulo's boven dat van de tweejarige opleidingen. Figuur D18 laat zien dat dit voor zowel mannen als vrouwen geldt. Het verschil tussen het rendement bij mannen en vrouwen is bij de eenjarige opleidingen kleiner (zo'n 10 procentpunt) dan bij de tweejarige opleidingen (zo'n 15 procentpunt).

Opvallend is de stijging van het rendement bij de groep vrouwen die in 2010 startte met een tweejarige opleiding; 70 procent. De groep die in 2011 startte, had slechts een rendement van 56 procent. In de daaropvolgende jaren stabiliseerde het rendement van de vrouwen in de tweejarige opleidingen op zo'n 65 procent.

Figuur D18: Sector Onderwijs: percentage gediplomeerden (herinschrijvers) van bekostigde voltijd universitaire lerarenopleidingen na nominale studieduur plus één jaar, naar eenjarige en tweejarige opleidingen, mannen en vrouwen, 2009-2013

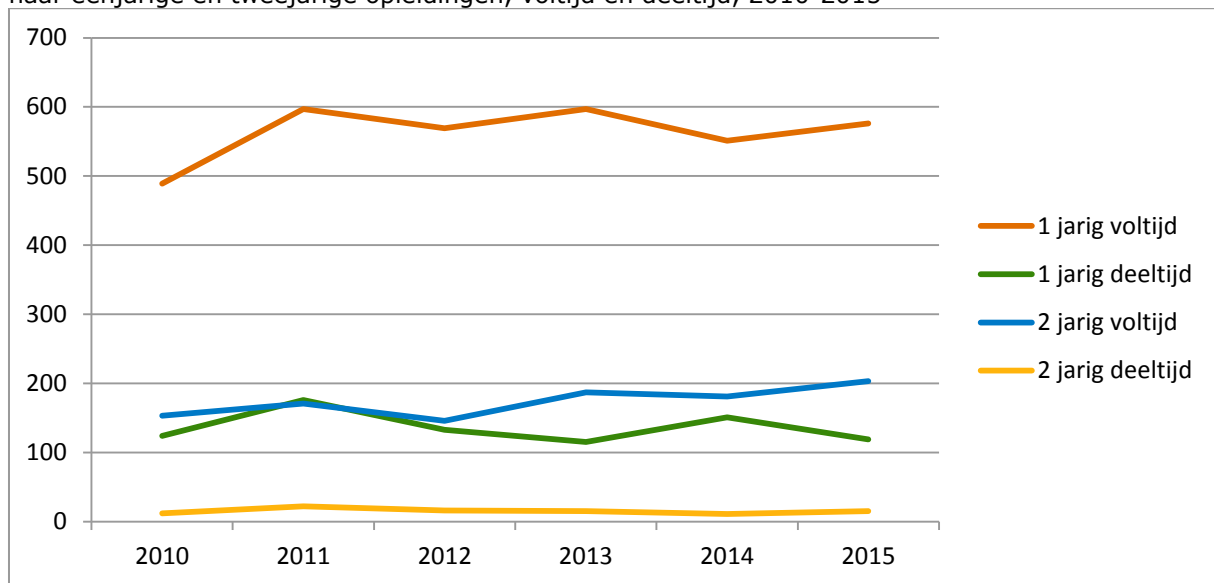
Bron: 1cijferHO, DUO; bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016

Studiesucces: aantal diploma's

De vorige paragraaf toonde de percentages afgestudeerden; het diplomarendement van een groep studenten dat in een bepaald jaar is gestart met de opleiding. In deze paragraaf kijken we naar het aantal diploma's dat per jaar is behaald. Dit is ongeacht wanneer een student gestart is met de opleiding.

De meeste diploma's worden behaald bij de eenjarige voltijd opleidingen. In 2015 worden er 576 diploma's afgegeven. Bij de eenjarige deeltijdopleidingen behalen jaarlijks 119 studenten hun diploma en bij de tweejarige voltijdopleidingen is dat 203. Het jaarlijks aantal diploma's van de tweejarige deeltijdopleidingen is 15 in 2015.

Figuur D19: sector Onderwijs: aantal diploma's aan bekostigde universitaire lerarenopleidingen, naar eenjarige en tweejarige opleidingen, voltijd en deeltijd, 2010-2015

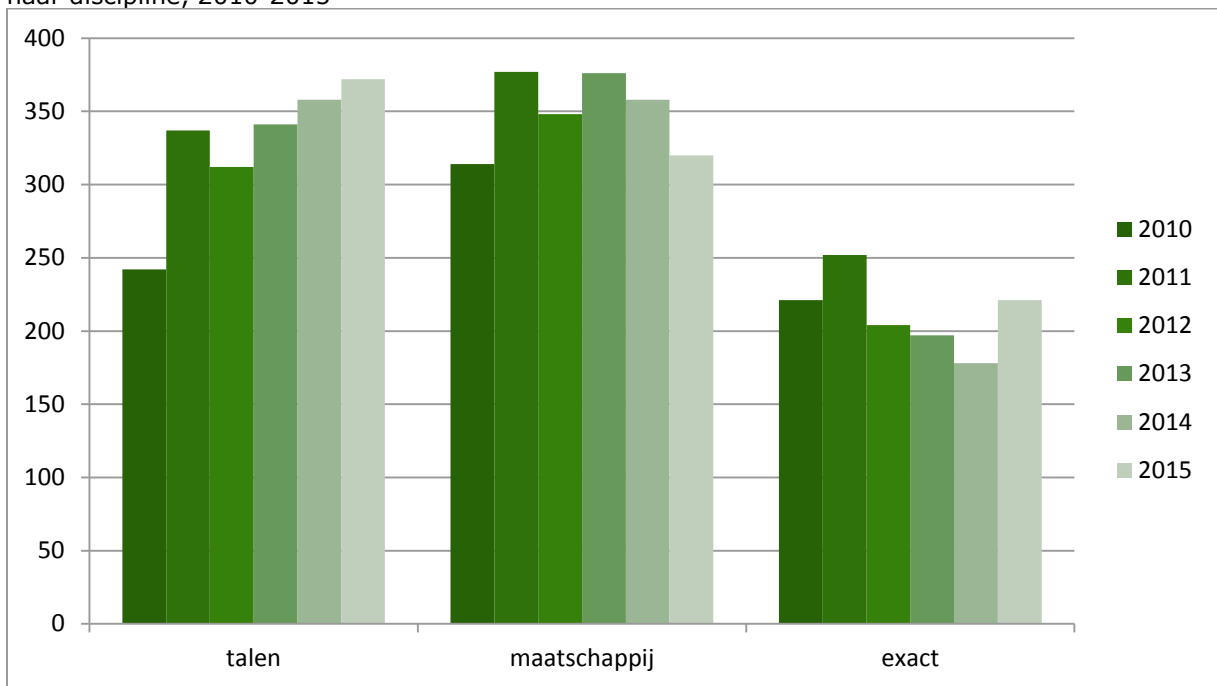
Bron: 1cijferHO, DUO; bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2016
 Naar vooropleiding (wo ba/ hbo ba): te weinig N.
 Naar ethniciteit: te weinig N

Zoals we eerder bespraken zijn er ook alternatieve routes die opleiden tot een eerstegraads bevoegdheid, namelijk het zij-instroomtraject en de trajecten Eerst de Klas en Onderwijstraineeship. Wanneer we deze getuigschriften meetellen komt het totale aantal op ruim 1.000 per jaar. Bijna de helft hiervan wordt behaald in een tekortvak.

Het aantal afgegeven ulo-diploma's blijft voor de exacte vakken achter bij talen en bij maatschappijvakken. De drie disciplines maken in 2015 respectievelijk 24 procent, 41 procent en 35 procent uit van het totaal afgegeven diploma's in de sector Onderwijs.

Na een stijging in 2011 ten opzichte van 2010, daalt het aantal diploma's bij deze drie genoemde disciplines in het jaar erop. Bij de talen stijgt het aantal in de jaren erop, bij de maatschappij vakken wisselt het. Bij de exacte vakken daalt het aantal diploma's elk jaar tot 2014. Opvallend is de stijging in 2015 ten opzichte van 2014. Zie onderstaande Figuur D20.

Figuur D20: sector Onderwijs: aantal diploma's aan bekostigde universitaire lerarenopleidingen, naar discipline, 2010-2015

Bron: BRON-HO; DUO, bewerkingen Inspectie van het Onderwijs, 2017

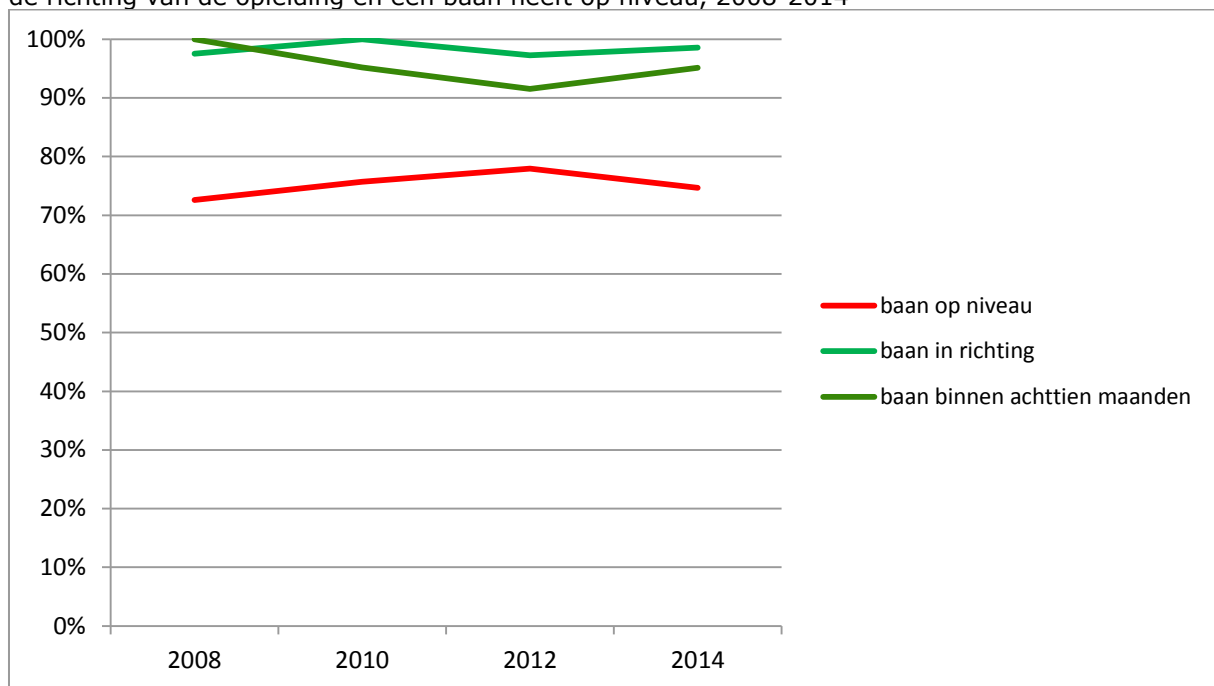
Na de studie

Studenten met een ulo-opleiding hebben veel kans om binnen achttien maanden na hun afstuderen een baan te vinden (95% versus 93% gemiddeld bij voltijd wo master opleidingen).

Deze baan voor afgestudeerden van een ulo-opleiding is bovendien vaak in de richting van hun opleiding (99%). In het totale hoger wo master onderwijs (voltijd) is dat maar voor 94 procent het geval.

In Figuur D21 is ook te zien dat de baan die voltijd ulo studenten vinden minder vaak op niveau is. In 2014 was de kans op een baan op niveau 75 procent. Hetzelfde percentage geldt voor de gemiddelde voltijd wo master student.

Figuur D21: Sector Onderwijs: percentage afgestudeerden van bekostigde voltijd universitaire lerarenopleidingen dat binnen achttien maanden na afstuderen een baan heeft, een baan heeft in de richting van de opleiding en een baan heeft op niveau, 2008-2014

Bron: NAE2016, VSNU, bewerkingen door de Inspectie van het Onderwijs, 2016

Meer weten: Voor verdere informatie over de subsectoren in de sector Onderwijs zie de factsheets over de subsectoren. Voor meer informatie over de indicatoren in de sector, zie de factsheets per indicator.

Sectorbeeld Onderwijs

Het sectorbeeld Onderwijs gaat over de opleidingen die zijn gericht op het leraarschap. Voorbeelden daarvan zijn de pabo-opleidingen, de eerste- en tweedegraads lerarenopleidingen en de universitaire lerarenopleidingen.

De belangrijkste ontwikkelingen, trends en de stand van zaken in de sector Onderwijs worden in dit sectorbeeld weergegeven. U kunt lezen over groepen van opleidingen of over specifieke indicatoren per opleidingsgroep.

Een sectorbeeld is bedoeld om feitelijk (neutraal) te informeren over de stand van zaken bij de opleidingen. Hiervoor combineert de inspectie verschillende bestaande openbare bronnen over bijvoorbeeld studentenpopulatie, studiesucces en studentenenquête's. Ook de oordelen over de kwaliteit van het onderwijs door de NVAO zijn een bron. Het sectorbeeld Onderwijs is aangevuld met informatie en oordelen uit inspectieonderzoek onder afgestudeerden van pabo's en lerarenopleidingen.

Het sectorbeeld bestaat uit verschillende onderdelen. Na de inleiding, wordt ingegaan op elf indicatoren. Elke indicator komt apart aan bod. Bij elke indicator worden de verschillende groepen opleidingen met elkaar vergeleken. Vervolgens wordt specifiek aandacht besteed aan vijf groepen opleidingen:

- pabo;
- tweedegraads lerarenopleidingen;
- eerstegraadslerarenopleidingen;
- universitaire lerarenopleidingen;
- eerstegraads lerarenopleidingen kunst/lichamelijke opvoeding.

Naast deze vijf groepen onderscheiden we ook opleidingen professionalisering, onderwijsondersteuners en een groep overig. Omdat deze laatste drie groepen niet opleiden tot een onderwijsbevoegdheid worden deze niet apart beschreven. Deze worden wel meegenomen in de beschrijving van de indicatoren. Tenslotte zijn er twee bijlagen. Een met de lijst met alle opleidingen van deze sector en een bijlage die ingaat op de gebruikte databronnen en definities van de indicatoren.

U leest het sectorbeeld als een naslagwerk. Het is niet volgens de traditionele rapportagewijze opgebouwd met de structuur: vraagstelling, onderzoeksbevindingen, conclusie. Dit betekent dat het sectorbeeld niet van voor naar achter gelezen hoeft te worden, maar dat u delen onafhankelijk van elkaar kunt lezen en kunt selecteren wat u interessant vindt om te lezen.

Het sectorbeeld Onderwijs is het derde sectorbeeld dat we presenteren via de website. Eerder publiceerden we al het sectorbeeld Gedrag & Maatschappij en het sectorbeeld Techniek. Over de lerarenopleidingen publiceerden wij in 2014 het rapport *De sector lerarenopleidingen in beeld*, dat u kunt beschouwen als voorloper van het sectorbeeld Onderwijs.

De inspectie is benieuwd wat u vindt van de vorm en presentatie van het sectorbeeld. We nodigen u van harte uit uw reactie met ons te delen.